

European Electoral Studies

VOLUME: 2
ISSUE: 2

Parlamentní volby na Islandu – květen 2007

(The Parliamentary Election in Iceland – May 2007)

Pavel Maškarinec (maskarinec@centrum.cz)

Abstract:

This article deals with the election to the Iceland parliament (Alting) held on the 12th May 2007. This election has brought termination of the current government coalition and creation of a new form of government composition. The article describes electoral system, situation before the election and analyses election results. The results of the election are compared with the results of the parliamentary elections in 2003.

Keywords: *Iceland, elections, party system, SF, S, VG, FSF, FF, IH.*

1. Úvod

Dne 12. května 2007 se na Islandu uskutečnily parlamentní volby do jednokomorového parlamentu – *Altingu*. Vítězem voleb, které se konaly v řádném termínu, se stala vládní Strana nezávislosti (Sjálfstæðisflokkurinn, SF), zatímco pro druhého člena vládní koalice, Pokrokovou stranu (Framsóknarflokkurinn, FSF), skončilo volební klání drtivou porážkou. Výrazná ztráta voličské podpory FSF současně znamenala ukončení vládní spolupráce SF a FSF, trvajících od roku 1995. Novou vládní koalici vytvořila SF a Spojenectví (Samfylkingin, S), které i přes mírnou ztrátu dokázalo uhájit pozici druhé nejsilnější islandské politické strany. Složení vládní koalice, ve které zasedly pravicová SF a sociálnědemokratické S, znamenalo obnovení levopracovného koaličního modelu, který byl na Islandu naposledy použit v letech 1991–1995.¹ Druhým vítězem voleb se stalo Levicové hnutí – zelená alternativa (Vinstrihreyfingin – grænt framboð, VG), které téměř zdvojnásobilo své parlamentní zastoupení a nahradilo FSF na místě třetí nejsilnější islandské strany. Parlamentní zastoupení si s téměř shodným ziskem udržela i Liberální strana (Frjálslyndi flokkurinn, FF). Jediný neparlamentní politický subjekt ucházející se o zisk parlamentního zastoupení, Islandské hnutí – živoucí země (Íslandshreyfingin – lífandi land, IH), ve volbách neuspělo, a počet parlamentních subjektů tak zůstal nezměněn. Volební účast dosáhla 83,6 % a proti roku 2003 (87,7 %) zaznamenala mírný pokles.

2. Volební systém

Volební systém pro volby do *Altingu* vychází z pravidel poměrného zastoupení vázaných kandidátních listin s vyrovnávacími mandáty.² V současnosti (od roku 2003) je pro volební účely území Islandu rozděleno do šesti volebních obvodů, jejichž velikost se pohybuje v rozmezí 8–10 mandátů.³ K rozdělování mandátů dochází na

¹ Vládní koalici v letech 1991–1995 tvořily SF a Sociálnědemokratická strana (Alþýðuflokkurinn, AF). AF se později stala jedním ze subjektů, které v roce 1998 vytvořily S (srov. Kopeček 2003: 128-129).

² Poměrný systém byl na Islandu zaveden v roce 1959, a Island tak představuje výraznou anomálii v rámci skandinávského prostoru, kde se poměrný systém prosadil již na počátku 20. století (srov. Caramani 2000: 60). Historický vývoj islandského volebního systému viz Caramani 2000: 518-521; Kopeček 2003: 119.

³ V roce 2003 byly všechny volební obvody devítimandátové. Ke změně došlo před volbami 2007, vzhledem k vysokému nepoměru mezi počtem hlasů nutných pro získání mandátu v jednotlivých volebních obvodech (srov. Statistics Iceland 2004: 5). Počet mandátů

dvou úrovních. V první fázi se rozděluje 54 (z celkových 63) mandátů na úrovni jednotlivých volebních obvodů. Pro přepočítání hlasů na mandáty na úrovni volebních obvodů je využíván d'Hondtův volební dělitel (dělí se číselnou řadou 1; 2; 3; 4...) bez využití omezovací klauzule. Při vlastním hlasování disponují voliči několika možnostmi: a) mohou odevzdat svůj hlas celé kandidátce; b) provádět změny na kandidátce (označením kandidátů čísly 1, 2, 3 mohou stanovit jimi preferované pořadí kandidátů); c) případně vyškrtnout vybrané kandidáty. Mandát následně získávají kandidáti dle počtu získaných hlasů. Voliči nicméně disponují možností změny pouze v rámci kandidátní listiny jednoho politického subjektu. Následného rozdělování devíti vyrovnávacích mandátů, které mají na celostátní úrovni snížit disproporcionalitu volebních výstupů, se účastní pouze politické subjekty, které překročí 5% celostátní omezovací klauzuli. Rozdělování vyrovnávacích mandátů probíhá metodou nejvyšších průměrů. V tomto případě se počet hlasů daného subjektu vydělí počtem mandátů, které daný subjekt získal při rozdělování v první fázi na úrovni volebních obvodů, zvýšeným o 1; 2; 3... (dle mandátu, jenž má být přidělen).⁴ Mandát následně obdrží politický subjekt s nejvyšším průměrem, resp. volební kandidátka tohoto subjektu v daném volebním obvodu (*Alþingiskosningar 2003; Kosning.is; Kristjánsson 2004: 157*).

Účinek d'Hondtova volebního dělitele bývá označován jako disproporční ve prospěch větších stran (především ve spojení s malými volebními obvody), podobně jako metoda nejvyšších průměrů, jejíž výsledky se mohou jevit jako mírné zvýhodnění silnějších stran (srov. Lebeda 2001: 435-440). Tento předpoklad se potvrzuje i na Islandu. I přes neexistenci omezovací klauzule na úrovni volebních obvodů dochází, díky použitým volebním formulím ve spojení se středně velkými volebními obvody, ke znevýhodnění menších stran. Ty pro získání mandátu na úrovni volebního obvodu potřebují obdržet přibližně 7 % hlasů.

přidělovaných ve volebním obvodu Norðvesturkjördæmi byl snížen na 8 a počet mandátů přidělovaných v obvodu Suðvesturkjördæmi zvýšen na 10.

⁴ Ve volebních obvodech Norðvesturkjördæmi, Norðausturkjördæmi a Suðurkjördæmi je přidělován 1 vyrovnávací mandát a v obvodech Suðvesturkjördæmi, Reykjavíkurborgkjördæmi suður a Reykjavíkurborgkjördæmi norður 2 mandáty.

3. Vývoj po volbách 2003

Výsledek parlamentních voleb v roce 2003 přinesl pokračování pravostředové vládní koalice liberálně-konzervativní SF a agrárně-liberální FSF, modelu, který vznikl již v roce 1995. V premiérské funkci i nadále setrval předseda SF David Odsson, nicméně volbami oslabená pozice SF se projevila ve vzájemné dohodě obou stran, že k 15. září 2004 nahradí předseda FSF Halldór Ásgrímsson v premiérské funkci Odssona a po dobu, kdy bude předseda SF zastávat premiérskou funkci, zůstane zachována parita v rozdělení ministerských křesel. Přestože bylo poprvé od roku 1942 možné vytvořit koaliční vládu bez účasti SF, dala FSF přednost pokračování spolupráce s SF v důsledku silnější parlamentní většiny těchto stran (srov. Hardarson – Kristinsson 2004: 1027-1028).

Rok 2004 přinesl několik důležitých událostí. Nejvýznamnější představovala ústavní krize spojená s přijetím vládní verze mediálního zákona. Poté, co Alting přijal verzi zákona kritizovanou opozicí, novináři i většinou veřejnosti, odmítl islandský prezident Ólafur Ragnar Grímsson zákon podepsat a poprvé v islandské historii využil možnosti předložit zákon občanům v referendu. Vzhledem k názorům veřejnosti, které hrozily zákon v referendu zamítnout, předložila vláda novou verzi zákona s několika ústupky a po nadále neustávající kritice rozhodla o odložení přijetí zákona po volbách 2007 (srov. Hardarson – Kristinsson 2005: 1041–1044). Rok 2004 přinesl rovněž prezidentské volby, ve kterých byl do třetího funkčního období znovuzvolen dosavadní prezident Grímsson. Vzhledem k charakteru islandského politického systému, který lze zařadit mezi parlamentní demokracie, a to i přes jeho ústavněprávní vymezení,⁵ ovšem představovala důležitější událost výměna na postu premiéra. Podle dohody uzavřené mezi SF a FSF po volbách 2003 nahradil předseda FSF Ásgrímsson v premiérské funkci Odssona, který funkci opustil po 13 letech (srov. Hardarson – Kristinsson 2005: 1046-1047).

Rok 2005 znamenal v islandské politice výrazné personální změny na úrovni politických stran. Poté, co se předseda SF David Odsson vzdal v září 2004 premiérské

⁵ Islandský prezident je volen v přímých volbách, je odvolatelný pouze na základě lidového hlasování a podle textu ústavy představuje klíčovou osobu exekutivy, když formálně jmenuje a odvolává ministry. V politické praxi ovšem v procesu vytváření vlády rozhodují vyjednávání předsedů politických stran (srov. Arter 1999: 225-227; Kopeček 2003: 118-120).

funkce, odstoupil v roce 2005 z pozice předsedy SF, kde byl nahrazen dosavadním místopředsedou strany Geirem Hilmarem Haardem. Změny se nevyhnuly ani nejsilnější opoziční straně. V čele Spojenectví stanula dosavadní místopředsedkyně strany Ingibjörg Sólrún Gísladóttir, která v korespondenční volbě, otevřené všem členům strany, porazila úřadujícího předsedu strany Össura Skarphéinssona (srov. Hardarson – Kristinsson 2006: 1129-1130).

Výrazné personální přesuny na islandské politické scéně pokračovaly i v roce 2006. V důsledku výrazné porážky v komunálních volbách 27. května 2006⁶ oznámil 5. června premiér Ásgrímsson, že se vzdává premiérské funkce, ve které ho nahradil předseda SF a dosavadní ministr zahraničních věcí Haarde. Na mimořádné konferenci FSF odstoupil Ásgrímsson z předsednické funkce a současně oznámil, že se vzdá poslaneckého mandátu, který zastával od roku 1974, a odejde z politiky. Předsedou FSF byl zvolen [Jón Sigurdsson](#), který do aktivní politiky vstoupil teprve v červnu 2006 poté, co opustil funkci guvernéra Islandské centrální banky a stal se ministrem průmyslu a obchodu.

4. Volební kampaň 2007

Ústřední otázkou celé volební kampaně se stalo pokračování vládní politiky zaměřené na podporu pokračování rozvoje těžkého průmyslu. Vládní strany SF a FSF se stavěly za program další výstavby tavíren hliníku využívajících islandské geotermální a hydroelektrické zdroje s cílem zajistit pokračování a urychlení ekonomického růstu⁷ a tuto politiku podporovala i FF. Zbývající opoziční strany S, VG a IH se k politice vládní koalice v tomto směru stavěly vesměs odmítavě a požadovaly pozastavení tohoto trendu, minimálně do doby, než budou jasné dopady záměru na ekonomiku a životní prostředí (srov. Olafsdóttir – Edmonds 2007; *Will Your Party Support the Continued Build-up of Heavy-Industry in Iceland?*). Důležitost tématu životního prostředí potvrdil i průzkum z února 2007, ve kterém se téměř 73 % respondentů vyslovilo

⁶ FSF ztratila v místních volbách 26 ze 68 mandátů, tj. více než třetinu (srov. Fontaine-Nikolov 2006).

⁷ Island zažil období ekonomického růstu po celé vládní období SF a FSF od roku 2003 (růst dosáhl 2,7 % v roce 2003; 7,7 % v roce 2004; 7,5 % v roce 2005 a 2,6 % v roce 2006). Nízkých hodnot dosahovala i nezaměstnanost (3,4 % v roce 2003; 3,1 % v roce 2004; 2,6 % v roce 2005 a 2,9 % v roce 2006) (*Statistics Iceland*).

proto, aby politické strany věnovaly více pozornosti otázkám ochrany životního prostředí (Björnsson 2007a).

Volební kampaň nejsilnější islandské strany SF nebyla příliš výrazná, stejně jako v roce 2003, přičemž premiér Haarde zůstával během kampaně v pozadí (Björnsson 2007b). Hlavním tématem SF bylo pokračování daňových škrťů, tedy politiky, která podle premiéra Haardeho prokázala, že vede správným směrem. Zjednodušení a zefektivnění daňového systému mělo být podle názoru SF hlavním prostředkem, který by umožnil, aby islandský daňový systém neznevýhodňoval islandské podnikatele proti podnikatelům v zemích s příznivějším daňovým prostředím (příznivé podnikatelské prostředí mělo zajistit např. zrušení daní z kapitálových zisků). SF dále zdůraznila potřebu pokračovat v rozumném využívání energetických zdrojů, pro což se dle strany jeví jako nejvhodnější těžký průmysl, a předseda strany důrazně odmítl členství Islandu v EU (Deloy 2007; Olafsdottir – Edmonds 2007; *Will Your Party Support the Continued Build-up of Heavy-Industry in Iceland?*).

Kampaň druhé z vládních stran FSF probíhala ve více agresivním duchu, i když strana omezila, ve srovnání s rokem 2003, rozsah předvolebních slibů (Björnsson 2007b). Mezi tématy, jež FSF zdůrazňovala, bylo především pokračování dosavadního trendu podporujícího ekonomický růst na základě umírněných reforem vycházejících ze silného a soutěživého pracovního trhu, inovací a ekonomického rozvoje jako předpokladů zajištění plné zaměstnanosti a rozvinutého sociálního státu. K dalším tématům FSF patřilo zvyšování rovnosti a rovných příležitostí (pro ženy, postižené a imigranty), respekt k lidským právům, právům jedince a rodiny a odmítání diskriminace založené na rase, pohlaví, víře nebo sexuální orientaci (*Onward progress – no stopping now*).

Nejsilnější opoziční strana S se soustředila na kritiku vlády za oklešťování sociálního státu a zdůraznila potřebu jeho rozšíření v oblastech sociálního zabezpečení důchodců, postižených a rodin s dětmi a současně prosazovala potřebu odstranění mzdových rozdílů mezi muži a ženami. V hospodářské politice nabídlo S koncepci průmyslu založenou na nejmodernějších technologiích a požadovalo pozastavení velkých průmyslových investic, dokud nebudou zhodnoceny jejich potenciálně negativní vlivy na životní prostředí. K důležité prioritě S patřila rovněž

oblast přímé demokracie, kde strana přišla s požadavkem zavedení všeobecného referenda. V zahraniční politice S zdůraznilo potřebu zahájení vstupních rozhovorů pro přistoupení země k EU (*The Future of a Country – The Future of a Nation*).

Volební kampaň VG se soustředila na tři otázky. Nejdůležitější představovalo životní prostředí. VG důrazně odmítlo snahu vládních stran kladenou na budování tavíren hliníku a gigantických vodních elektráren, které by mohly poškodit životní prostředí a extrémně navýšit produkci skleníkových plynů, a požadovalo změnit směr energetické politiky k vyšší energetické účinnosti při nalezení jiných možností podpory zaměstnanosti. Druhý bod kampaně představoval důraz na posílení sociálního státu a rovnosti, který měl odstranit zvyšující se rozdíly mezi bohatými a chudými. Jako třetí bod kampaně zdůraznilo VG posílení rovnosti mezi muži a ženami a nutnost zavedení legislativních nástrojů k odstranění platových rozdílů (*Why Should I Vote For Your Party?*). VG rovněž znovu důrazně odmítlo členství Islandu v EU. Oblast EU patří mezi jednu z mála, na níž se VG shoduje s SF, což potvrdilo i podepsání společného protokolu obou stran odmítajících členství Islandu v EU v březnu 2007 (*Iceland Review*, 7. 3. 2007).⁸

Nejmenší parlamentní strana FF prosazuje především ekonomické liberální názory, koncepci volného trhu a odmítá centralizaci a státní řízení ve všech oblastech, kde to není nezbytně nutné (*The Basic Objectives of the Liberal Party*). Ve volební kampani prosazovala FF rozšíření využití geotermální a vodní energie, a přestože podle názoru FF je třeba brát při rozvoji islandského hospodářství ohled na životní prostředí, zastavení rozvojových plánů vlády v oblasti těžkého průmyslu nelze připustit, protože by tento krok mohl ohrozit možnosti dalšího růstu zaměstnanosti (*Will Your Party Support the Continued Build-up of Heavy-Industry in Iceland?*). Na konci roku 2006 se část členů FF pokusila vnést do volební kampaně téma imigrace. Část členů strany hlasitě vyjadřovala nesouhlas s rostoucím počtem zahraničních pracovníků, což straně na přelomu roku 2006–2007 přineslo nárůst preferencí, nicméně současně vyvolalo spor uvnitř strany. K vnitrostranickému střetu došlo poté, co do FF v prosinci 2006 vstoupili členové strany Nová síla (Nýtt Afl, NA) vedení

⁸ Postoj dalších stran k otázce členství Islandu v EU se pohybuje od opatrné podpory vstupu (FSF) až k názoru, že spolupráce s EU je žádoucí pouze v případě, že to bude pro Island výhodné (FF) (Kopeček 2005: 276).

soudcem Nejvyššího soudu Jónem Magnússonem, kteří zastávali výrazně tvrdší postoje k imigrační politice; k nelibosti zakladatele strany Sverrira Hermannssona a jeho dcery a manažerky strany Magrét Sverrisdóttir. Poté, co se hlavní kritička tohoto kurzu Sverrisdóttir rozhodla bojovat o post místopředsedkyně strany, byla v prosinci 2006 odvolána z funkce manažerky strany. K rozhodujícímu střetu došlo na stranické konferenci FF na konci ledna 2007. Stávající místopředseda FF Magnús Thór Hafsteinsson, disponující podporou předsedy strany Gudjóna Arnara Kristjánssona, obhájil v souboji se Sverrisdóttir svůj post, po čemž Sverrisdóttir se svými spojenci opustila FF a oznámila úmysl založit vlastní stranu (srov. Magnússon 2006a; 2006b; 2007).

I přes snahu dalších stran zúčastnit se blížících se voleb⁹ zůstalo jediným subjektem, který se zapojil do volebního klání, IH.¹⁰ Hlavní programové priority IH představovalo životní prostředí a boj proti pokračování projektů těžkého průmyslu v chráněných oblastech. K dalším tématům IH patřil rozvoj různorodé, pokrokové a spravedlivé společnosti, ve které by individuální svoboda a kolektivní zodpovědnost hrály roli předpokladů udržitelného růstu zajišťujícího vysoký standard životní úrovně. V ekonomické oblasti podpořilo IH koncepci tržní ekonomiky v případě, že přispívá k podpoře sociálního státu, a prosazovalo snížení daně z právnických osob. Vysoký důraz kladlo IH také na rozšíření integrace dětí, starších osob a handicapovaných do společenského života. Pozitivně se strana stavěla k imigraci, kterou považovala za obohacení společenského života (*Icelandic Movement – Living Land – Policy, Why Should I Vote For Your Party?*).

⁹ K dalším politickým subjektům, které uvažovaly o kandidatuře ve volbách, patřil v únoru 2007 založený Bojový svaz (Bárattusamtökin, BS) zastupující zájmy důchodců a tělesně postižených. BS oznámil 29. března úmysl kandidovat ve volbách, týden před volbami však svou kandidaturu stáhl. Podobně se kandidatury již v únoru vzdala Budoucnost země (Framtídarlandid, FL), jejímž hlavním cílem byla změna vládní politiky v oblasti těžkého průmyslu (Iceland Review, 30. 3. 2007, 7. 5. 2007).

¹⁰ IH bylo založeno v březnu 2007 a svou kandidaturu oznámilo 22. března. Předsedou strany se stal dřívější reportér islandské televize a zastánce životního prostředí Ómar Ragnarsson, místopředsedy bývalá manažerka FF Margrét Sverrisdóttir a Jakob Frímann Magnússon, který v únoru opustil Spojenectví.

5. Výsledky voleb 2007 a rozdíly v teritoriální podpoře jednotlivých stran

Vítězem voleb, kterých se zúčastnilo 83,6 % oprávněných voličů, se stala SF, která získala 36,6 % hlasů a 25 mandátů a oproti roku 2003 si polepšila o 3 mandáty. SF dosáhla zlepšení svého postavení v 5 ze 6 volebních obvodů. Nejvíce hlasů získali kandidáti SF ve volebních obvodech Suðvesturkjördæmi (42,6 % hlasů) a Reykjavíkurkjördæmi suður (39,2 % hlasů), tj. ve stejných obvodech jako v roce 2003. Největšího nárůstu voličské podpory dosáhla SF v obvodech Suðurkjördæmi (+ 6,8 %), Norðausturkjördæmi (+ 4,5 %) a Suðvesturkjördæmi (+ 4,2 %), přičemž v každém z těchto obvodů se vyšší počet hlasů promítl i do navýšení počtu mandátů. Další výrazný úspěch SF se projevil ve skutečnosti, že SF dokázala zvítězit ve všech volebních obvodech, zatímco v roce 2003 byla ve dvou obvodech předstižena S a v jednom FSF. Stejně jako v roce 2003 se potvrdilo, že nejslabší voličskou podporou disponuje SF na severu ostrova; ve volebních obvodech Norðvesturkjördæmi a Norðausturkjördæmi získala SF 29,1 %, resp. 28,0 % hlasů.

Pozici druhé nejsilnější islandské strany dokázalo i přes ztrátu více než 4 % uhájit Spojenectví. S obdrželo 26,8 % hlasů a 18 mandátů (oproti 20 v roce 2003). Z hlediska teritoriální podpory dosáhlo S nižších zisků ve všech volebních obvodech a na rozdíl od roku 2003 se straně nepodařilo v žádném z volebních obvodů překročit hranici 30 % hlasů. Nejvyšší ztrátu utrpělo S ve volebním obvodu Reykjavíkurkjördæmi norður (– 7,1 % hlasů), nicméně i přes tuto ztrátu dosáhlo S v tomto obvodu nejlepšího výsledku se ziskem 29,2 % hlasů. Podobného výsledku 29,0 % hlasů dosáhla strana ve volebním obvodu Reykjavíkurkjördæmi suður a potvrdilo se, že strana disponuje nejsilnější podporou v hlavním městě Reykjavíku a na jihozápadě ostrova, zatímco nejslabších výsledků dosáhlo S, stejně jako v roce 2003, v severně ležících obvodech Norðvesturkjördæmi a Norðausturkjördæmi (21,2 %, resp. 20,8 % hlasů). Z teritoriálního hlediska kopíruje podpora S volební zisky SF.

Největší porážku přinesly volby druhé ze stran vládní koalice. FSF získala 11,7 % hlasů a 7 mandátů, což ve srovnání s rokem 2003 znamenalo ztrátu 6 % hlasů a 5 mandátů.¹¹ FSF ztratila přízeň voličů ve všech volebních obvodech, přičemž ztráty se nevyhnuly ani tradičním baštám podpory strany na severu a východu ostrova. To

¹¹ FSF zaznamenala nejhorší volební výsledek od zavedení poměrného systému v roce 1959.

dokládá i nejvyšší propad FSF ve volebním obvodu Norðausturkjördæmi (– 8,2 %), tj. obvodu, ve kterém strana v roce 2003 zvítězila. I nadále nicméně FSF dosáhla v těchto oblastech nejlepších volebních výsledků. Ve volebním obvodu Norðausturkjördæmi 24,6 %, Norðvesturkjördæmi 18,8 % a Suðurkjördæmi 18,7 % hlasů. Naproti tomu na více urbanizovaném jihozápadě ostrova a v Reykjavíku poklesla podpora FSF na hranici 5–7 %. Pokles voličské podpory v Reykjavíku dosáhl takové úrovně, že strana nedokázala získat v hlavním městě jediný mandát, na což doplatili předseda FSF Jón Sigurdsson a ministryně životního prostředí za FSF Jónína Bjartmarz. Přestože kandidovali na prvních místech kandidátky FSF ve volebních obvodech Reykjavíkurkjördæmi norður, resp. Reykjavíkurkjördæmi suður, nedokázali získat poslanecký mandát.

K vítězům voleb lze na rozdíl od FSF zařadit VG. Zisk 14,3 % hlasů a 9 mandátů znamenal navýšení voličské podpory VG o 5,5 % hlasů a téměř zdvojnásobení počtu získaných mandátů. VG získalo více hlasů ve všech volebních obvodech a nárůst voličské přízně strany se pohyboval mezi 5–7 % (nejvíce 7,1 % ve volebním obvodu Reykjavíkurkjördæmi norður). Nejlepšího výsledku dosáhlo VG ve volebním obvodu Norðausturkjördæmi (19,6 % hlasů), kde stál v čele kandidátky předseda strany Sigfússon. Na rozdíl od dalších stran byla voličská podpora VG poměrně rovnoměrně rozložena a strana dokázala získat podobný voličský zisk jak na severu ostrova, tak v Reykjavíku (mírně horších výsledků dosáhlo VG v obvodech Suðvesturkjördæmi a Suðurkjördæmi). Zatímco si strana udržela své postavení na severu ostrova, nárůst voličské přízně ve zbývajících obvodech byl příčinou, která z VG po volbách 2007 učinila třetí nejsilnější islandskou stranu na úkor FSF.

Nejmenší z parlamentních stran FF získala 7,3 % hlasů a dosáhla téměř shodného zisku jako v roce 2003, přičemž obhájila i stávající počet 4 mandátů. FF si udržela stejnou voličskou podporu i z teritoriálního hlediska. Nejvíce hlasů ztratila FF ve volebním obvodu Suðurkjördæmi (– 1,7 %). V dalších volebních obvodech nepřevýšily zisky a ztráty FF hranici 1 % hlasů. Volebním obvodem s nejsilnější voličskou přízní FF zůstal, stejně jako ve volbách 2003, obvod Norðvesturkjördæmi (13,6 % hlasů), v němž kandidoval předseda strany Kristjánsson. V dalších obvodech se podpora strany pohybovala na úrovni 5–7 % hlasů.

Jediný nově kandidující subjekt IH obdržel 3,3 % hlasů a nedokázal získat parlamentní zastoupení, což ostatně předpokládaly i poslední předvolební průzkumy.¹² Z hlediska teritoriální podpory bylo IH nejúspěšnější ve více urbanizovaných oblastech na jihozápadě ostrova a v Reykjavíku, kde se podpora IH přiblížila 5 % hlasů (4,9 % v obvodu Reykjavíkurkjördæmi norður), zatímco ve venkovských oblastech nepřesáhla podpora strany 2 % hlasů.

Z hlediska celkového srovnání voličské podpory jednotlivých stran se potvrdila přetrvávající důležitost „urbánně-rurální tenze“ (srov. Kopeček 2003: 132).¹³ Zatímco dvě nejsilnější islandské strany SF a S disponují silnější podporou na více urbanizovaném jihozápadě ostrova, podobně jako IH, naprosto opačným vzorcem voličské podpory disponuje FSF, která vznikla na podporu obrany zájmů rybářů a malých zemědělců na severu a východu ostrova a i přes následný posun identity (Kopeček 2003: 120, 132) si udržuje nejsilnější postavení v těchto oblastech, zatímco na jihozápadě ostrova dosahuje výrazně nižších úspěchů. Zbývající dvě strany VG a FF představují v tomto ohledu výjimku, když disponují vyrovnanější teritoriální podporou jak ve více urbanizovaných oblastech na jihozápadě ostrova, tak na agrárnějším severu a východu ostrova. Přetrvávající rozdělení ostrova z hlediska urbánně-rurální dimenze přitom potvrzuje i srovnání voličské podpory jednotlivých stran na úrovni volebních obvodů (viz tabulka č. 2). I navzdory přesunům hlasů, ke kterým došlo mezi jednotlivými politickými stranami, zůstal vzorec voličské podpory z roku 2003 zachován i v roce 2007.

¹² Zatímco po svém založení v březnu 2007 dosáhlo IH v předvolebních průzkumech až 5% podpory, následně došlo k setrvalému poklesu preferencí, který se straně nepodařilo zastavit, a den před volbami disponovalo IH již pouze 2% podporou voličů (Fréttabladid, 24. 3. 2007; Morgunbladid, 4. 5. 2007, 9. 5. 2007, 11. 5. 2007).

¹³ Podle Szajkowského (2005: 288-289) došlo na Islandu k oslabení významu třídního hlasování na úkor faktorů, jako je rozdělení na urbanizovanější jihozápad ostrova a agrárnější sever a východ ostrova. Podobně Kopeček při analýze problematiky islandských *cleavages* (konfliktních linií) zdůrazňuje, že na Islandu nikdy nehrála klíčovou roli sociálně-ekonomická pravolevá osa (srov. Kopeček 2003: 131-133).

6. Závěr

Parlamentní volby na Islandu potvrdily na jedné straně stabilizaci stranického systému po jeho částečné proměně na konci 90. let (srov. Kopeček 2003: 128–129), ale na druhé straně přinesly jisté proměny v síle jednotlivých politických stran. Z hlediska postavení politických stran a jejich role v systému bylo potvrzeno postavení SF jako dlouhodobě nejsilnější islandské strany,¹⁴ která po skončení II. světové války zasedala ve většině vlád a současně v těchto disponovala postem premiéra (srov. Indridason 2005: 452-459).

Volby současně potvrdily trend v poklesu voličské přízně FSF (v roce 2006 potvrzený i porážkou strany v komunálních volbách). Výrazný propad FSF se promítl i v povolebním vyjednávání. Stávající pravostředová vládní koalice SF a FSF sice disponovala po volbách většinou jednoho hlasu a dva dny po volbách (14. května 2007) se předsedové SF a FSF Haarde a Sigurdsson setkali, aby diskutovali o pokračování vládní koalice, ovšem již 17. května došlo v jednáních mezi SF a FSF ke zvratu a předsedové obou stran oznámili ukončení koaliční spolupráce.¹⁵ Důvodem k tomuto kroku byla podle premiéra Haardeho právě příliš těsná většina obou stran v Altingu (Iceland Review, 17. 5. 2007).

Za této situace se v dalším povolebním vyjednávání stal klíčovým postoj nejsilnější opoziční strany. I přesto, že S utrpělo volební ztrátu, výrazný nárůst voličské podpory VG vedl v souhrnu k posílení stran levice a levého středu, což podnítilo VG k úvahám o vytvoření menšinové vlády VG a S, kterou by v parlamentu podpořila FSF. Ve stejný den, kdy došlo k ukončení rozhovorů mezi SF a FSF, ovšem Haarde oslovil předsedkyni S Gísladóttir s nabídkou k zahájení koaličních rozhovorů. Výběr S jako koaličního partnera zdůvodnil premiér Haarde faktem, že stranické programy SF a S jsou si bližší než programy SF a VG (Iceland Review, 17. 5. 2007). Spojenectví přistoupilo na nabídku SF a k rozhovorům o potencionální možnosti

¹⁴ SF dokázala zvítězit ve všech volbách po skončení II. světové války (srov. Caramani 2000: 536-546).

¹⁵ Předseda FSF Sigurdsson vyvodil z voleb osobní zodpovědnost a rozhodl se rezignovat na post předsedy FSF.

vytvořit menšinovou vládu mezi S a VG vůbec nedošlo.¹⁶ Za jeden z důvodů tohoto kroku lze považovat i rozdělení FSF v otázce spolupráce a potencionální podpory menšinové vlády S a VG.¹⁷ Jednání mezi SF a S trvalo pouze krátce a již 22. května seznámili předsedové SF a S s dosaženou dohodou členy svých stran. Následujícího dne byla koaliční dohoda předložena prezidentu Grímssonovi a po setkání s prezidentem uspořádaly SF a S společnou tiskovou konferenci, na které představily nový vládní program (srov. *Policy Declaration of the Government of the Independence Party and the Social Democratic Alliance 2007*). Formálně vstoupila nová vláda do úřadu 24. května, kdy prezident Grímsson jmenoval nové ministry.¹⁸

Z hlediska budoucího vývoje se jeví důležitou především otázka, zda se v případě FSF jedná pouze o dočasný propad voličské přízně, který se straně podaří zvrátit, nebo o dlouhodobější trend. Pokud se FSF podaří získat ztracenou důvěru voličů, může znovu stanout v pozici koaličního spojence SF. V případě, že se FSF nepodaří znovu nabýt ztracené pozice, mohla by strana usilovat o získání pozice pivotální strany využívající svůj koaliční potenciál pro participaci ve vládách jak napravo (spolu s SF a FF), tak nalevo (s S a VG) od politického středu, zvláště v situaci, kdy by se neosvědčilo vládní spojenectví mezi SF a S. Na druhé straně je třeba mít neustále v paměti, že na Islandu nehraje a nikdy nehrala sociálně-ekonomická pravolevá osa klíčovou roli.

¹⁶ Předsedkyně S Gísladóttir potvrdila, že model menšinové vládní koalice S a VG byl zmíněn, nicméně se neuskutečnily žádné formální ani neformální rozhovory týkající se tohoto tématu (Iceland Review, 14. 5. 2007).

¹⁷ Zatímco nově zvolený poslanec FSF Höskuldur Thór Thórhallsson zdůraznil důležitost uchování vládního postavení stany, bez ohledu na to bude-li vláda tvořena pravicovými nebo levicovými stranami, místopředseda FSF a ministr zemědělství Gudni Ágústsson odmítl spolupráci s VG (Iceland Review, 15. 5. 2007).

¹⁸ Nová vláda pod vedením staronového premiéra Haardeho je tvořena, stejně jako její předchůdkyně, 12 členy při zachování parity v rozdělení ministerských křesel; předsedkyně S Gísladóttir se stala ministryní zahraničí.

Tabulka 1. Výsledky voleb do Altingu v letech 2003 a 2007

Strana	2003			2007		
	Počet hlasů	% hlasů	Mandáty	Počet hlasů	% hlasů	Mandáty
SF	61 701	33,7	22	66 749	36,6	25
S	56 700	31,0	20	48 742	26,8	18
VG	16 129	8,8	5	26 136	14,3	9
FSF	32 484	17,7	12	21 349	11,7	7
FF	13 523	7,4	4	13 233	7,3	4
IH	-	-	-	5 953	3,3	0
NA	1 791	1,0	0	-	-	-
FÓÍS	844	0,5	0	-	-	-
Volební účast v %	87,7			83,6		

Zdroj: *Alþingiskosningar 2003; Kosning.is*

Tabulka 2. Výsledky voleb do Altingu v letech 2003 a 2007 v jednotlivých volebních obvodech (v % hlasů – strany, které získaly parlamentní zastoupení)¹⁹

2003										
Volební obvod/Strana	SF		S		VG		FSF		FF	
Norðvesturkjördæmi	29,6	3	23,2	2	10,6	1	21,7	2	14,3	2 (1)
Norðausturkjördæmi	23,5	2	23,3	2	14,1	2 (1)	32,8	4	5,6	0
Suðurkjördæmi	29,2	3	29,7	4 (1)	4,7	0	23,7	2	8,7	1
Suðvesturkjördæmi	38,4	5 (1)	32,8	4	6,2	0	14,9	1	6,8	1 (1)
Reykjavíkurborgkjördæmi suður	38,0	5 (1)	33,3	4 (1)	9,3	1	11,3	1	6,6	0
Reykjavíkurborgkjördæmi norður	35,5	4 (1)	36,3	4	9,8	1	11,6	2 (1)	5,5	0
Celkem	33,7	22 (3)	31,0	20 (2)	8,8	5 (1)	17,7	12 (1)	7,4	4 (2)
2007										
Volební obvod/Strana	SF		S		VG		FSF		FF	
Norðvesturkjördæmi	29,1	3	21,2	2	16,0	1	18,8	1	13,6	2 (1)
Norðausturkjördæmi	28,0	3	20,8	2	19,6	2	24,6	3 (1)	5,9	0
Suðurkjördæmi	36,0	4	26,8	2	9,9	1	18,7	2	7,0	1 (1)
Suðvesturkjördæmi	42,6	6 (1)	28,4	4 (1)	11,6	1	7,2	1	6,7	0
Reykjavíkurborgkjördæmi suður	39,2	5	29,0	3	14,4	2 (1)	5,9	0	6,8	1 (1)
Reykjavíkurborgkjördæmi norður	36,4	4	29,2	5 (2)	16,9	2	6,2	0	6,3	0
Celkem	36,6	25 (1)	26,8	18 (3)	14,3	9 (1)	11,7	7 (1)	7,3	4 (3)

Zdroj: *Alþingiskosningar 2003*; *Alþingiskosningar 2007*; *Kosning.is*; Statistics Iceland 2004: 24–27

¹⁹ V závorce je uveden počet vyrovnávacích mandátů získaných danou politickou stranou.

Seznam použitých zkratk politikých stran

AF	Sociálnědemokratická strana (Alþýðuflokkurinn)
BS	Bojový svaz (Báráttusamtökin)
FF	Liberální strana (Frjálslyndi flokkurinn)
FL	Budoucnost země (Framtíðarlandid)
FÓÍS	Nezávislé hnutí v jižním volebním obvodu (Framboð óháðra í Suðurkjördæmi)
FSF	Pokroková strana (Framsóknarflokkurinn)
NA	Nová síla (Nýtt Afl)
IH	Islandské hnutí – živoucí země (Íslandshreyfingin – lífandi land)
S	Spojenectví (Samfylkingin)
SF	Strana nezávislosti (Sjálfstæðisflokkurinn)
VG	Levicové hnutí – zelená alternativa (Vinstrihreyfingin – grænt framboð)

Seznam literatury a použitých pramenů:

- Alþingiskosningar 2003* (<http://www.kosning2003.is/>).
- Alþingiskosningar 2007* (<http://www.mbl.is/mm/frettir/kosningar/>).
- Arter, David (1999): *Scandinavian politics today*, Manchester – New York, Manchester University Press.
- Björnsson, Sveinn, Birkir (2007a): *73% Favor More Environmental Protection*, on-line (<http://www.grapevine.is/default.aspx?show=news&part=fullstory&id=1676>).
- Björnsson, Sveinn, Birkir (2007b): *Elections From the Journalist's Standpoint*, Reykjavík Grapevine, No. 5, on-line verze (http://www.grapevine.is/pdf/issue5_2007.pdf).
- Caramani, Daniele (2000): *The Societies of Europe. Election in Western Europe since 1815. Electoral Results By Constituencies*, London, Macmillan.
- Deloy, Corrine (2007): *General elections in Iceland, a few days before the election*, on-line text (<http://www.robert-schuman.eu/oeo.php?num=434>).
- Fontaine-Nikolov, Paul (2006): *The Long Goodbye of the Progressive Party*, Reykjavík Grapevine, No. 8, on-line verze (http://www.grapevine.is/pdf/issue8_2006.pdf).
- Fréttablaðið, 24. 3. 2007, on-line verze (<http://www.visir.is/>).
- Hardarson, Ólafur, Th. – Kristinsson, Gunnar, Helgi (2004): Iceland. *European Journal of Political Research*, Vol. 43, No. 7–8, pp. 1024–1029.
- Hardarson, Ólafur, Th. – Kristinsson, Gunnar, Helgi (2005): Iceland. *European Journal of Political Research*, Vol. 44, No. 7–8, pp. 1041–1048.
- Hardarson, Ólafur, Th. – Kristinsson, Gunnar, Helgi (2006): Iceland. *European Journal of Political Research*, Vol. 45, No. 7–8, pp. 1128–1131.
- Icelandic Movement – Living Land – Policy* (<http://www.islandshreyfingin.is/?expand=17-22&i=22>).
- Iceland Review, 7. 3. 2007, 30. 3. 2007, 7. 5. 2007, 14. 5. 2007, 15. 5. 2007, 17. 5. 2007, on-line verze (<http://www.icelandreview.com/>).
- Indridason, Indridi, H. (2005): A theory of coalitions and clientelism: Coalition politics in Iceland, 1945-2000. *European Journal of Political Research*, Vol. 44, No. 3, pp. 439–464.
- Kopeček, Lubomír (2003): Politika v ministátu: islandský stranický a politický systém ve 20. století. *Politologická revue*, roč. IX, č. 2, s. 116–137.

- Kopeček, Lubomír (2005): *Skandinávie*, in: Strmiska, Maxmilián – Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír – Chytilek, Roman: *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko-politických systémů*, Praha, Portál, s. 175–281.
- Kosning.is* (<http://www.kosning.is/>).
- Kristjánsson, Svanur (2004): Iceland: Searching for Democracy along Three Dimensions of Citizen Kontrol. *Scandinavian Political Studies*, Vol. 27, No. 2, pp. 153–174.
- Lebeda, Tomáš (2001): Hlavní proměnné poročných volebních systémů. *Sociologický časopis*, roč. 37, č. 4, s. 425–448.
- Magnússon, Haukur (2006a): *'Liberal Party' Pushes Immigration Issues To The Forefront*, on-line text (<http://www.grapevine.is/default.aspx?show=news&part=fullstory&id=1630>).
- Magnússon, Haukur (2006b): *"Liberal Party" Increases Following, Doesn't Fire Racist*, on-line text (<http://www.grapevine.is/default.aspx?show=news&part=fullstory&id=1636>).
- Magnússon, Haukur (2007): *Ousted Manager Splits From 'Liberal Party', Party Then Splits*, on-line text (<http://www.grapevine.is/default.aspx?show=news&part=fullstory&id=1666>).
- Morgunbladid, 4. 5. 2007, 9. 5. 2007, 11. 5. 2007, on-line verze (<http://www.mbl.is/mm/frettir/>).
- Olafsdottir, Audbjorg – Edmonds, Sarah (2007): *Iceland set to vote in neck-and-neck election*, on-line text (http://news.scotsman.com/latest_international.cfm?id=737292007).
- Onward progress – no stopping now* (http://www.framsokn.is/framsokn/upload/files/framsokn/onward_progress.pdf)
- Policy Declaration of the Government of the Independence Party and the Social Democratic Alliance 2007* (http://eng.forsaetisraduneyti.is/media/Ymislegt/Policy_Declaration_IndependenceParty_SocialDemocraticAlliance_2007.pdf).
- Statistics Iceland* (<http://www.statice.is/>).
- Statistics Iceland (2004): *Alþingiskosningar 10. maí 2003*, Reykjavík, Statistics Iceland, on-line verze (<http://www.statice.is/lisalib/getfile.aspx?ItemID=971>).
- Szajkowski, Bogdan (2005, ed.): *Political Parties of the World*, 6th Edition, London, John Harper Publishing.
- The Basic Objectives of the Liberal Party* (http://www.xf.is/default.asp?Sid_Id=29688&tId=1).
- The Future of a Country – The Future of a Nation: The political declaration of the national convention of Samfylkingin, 12–13 April 2007* (<http://www.samfylking.is/Forsida/Kosningastefna2007/Stjornmalaalyktun2007/English/>).
- Why Should I Vote For Your Party?* Reykjavík Grapevine, 4. 5. 2007, No. 5, on-line verze (http://www.grapevine.is/pdf/issue5_2007.pdf).
- Will Your Party Support the Continued Build-up of Heavy-Industry in Iceland?* Reykjavík Grapevine, 13. 4. 2007, No. 4, on-line verze (http://www.grapevine.is/pdf/issue4_2007.pdf).

Elektronické zdroje jsou aktuální k 25. 6. 2007.